

УМОВНІ ЗНАКИ ДЛЯ РІЗНИХ СПОСОБІВ КАРТОГРАФІЧНОГО ЗОБРАЖЕННЯ

Основним елементом будь-якої карти є картографічне зображення, що за допомогою графічних та інших засобів розкриває зміст карти. Картографічні способи зображення – графічні методи, що використовуються на картах для показу просторового розміщення явищ, їх поєднань, зв'язків і розвитку. З цією метою в картографії застосовують особливу знакову систему – картографічні символи (знаки), різноманіття яких узагальнене і систематизоване у відносно невеликій кількості (табл. 1). Дуже важливим є правильний вибір способу картографічного зображення, адже основним завданням картографічного зображення є правильне передавання інформації про земну поверхню (її окрему ділянку), про природні та суспільні явища, що на ній відбуваються. Тому правильний вибір способів, за допомогою яких на карті буде передаватися інформація про ті чи інші об'єкти та явища, їх положення, форму, розміри, якісні ознаки та динаміку, визначає такі фундаментальні характеристики карти як наглядність та читанність карти, і як наслідок її придатність для використання за тією метою, для якої вона була створена.

Слід відзначити, що об'єкти та явища, що відображаються на картах є дуже різноманітними за своїми ознаками. Так деякі характеристики місцевості, як наприклад, рельєф чи клімат мають безперервний характер, інші мають чітко виражений характер локалізації. Одні об'єкти та явища є сталими (а точніше можуть вважатися такими на певному інтервалі часу), а інші постійно змінюються або мають періодичний характер. Отже, оскільки за змістом карти є дуже різноманітними, то і способи подання на них інформації дуже різняться.

Для відображення різних географічних об'єктів, явищ і процесів на картах застосовують умовні позначення. До них належать умовні знаки, підписи, буквені і цифрові позначення. Розрізняють декілька видів умовних знаків. Масштабні (або контурні) умовні знаки передають дійсні розміри об'єктів, які виражаються в масштабі карти. Такими знаками є контури лісу, луків, болота, озера тощо. Позамасштабними умовними знаками позначають об'єкти, які не можна показати в масштабі карти. Наприклад, заводи, аеродроми, пам'ятники, колодязі, окремі дерева, населені пункти (їх показують кружечками-пунсонами). Пояснювальні умовні знаки доповнюють характеристику об'єкта [1]. Наприклад, стрілка біля значка річки показує напрямок її течії, малюнок листяного чи хвойного дерева в контурі лісу вказує переважаючі тих чи інших порід.

В цілому для кожного способу картографічного зображення характерний свій набір умовних позначень. Систематизоване різноманіття таких знаків представлено в таблиці 1 [2].

Отже, картографічні позначення – це своєрідна штучна мова, що передає зміст картографування і є основною при передачі способів картографічного зображення.

Таблиця 1 – Умовні знаки, що використовуються для різних способів картографічного зображення

Способи картографічного зображення	Застосування при картографуванні	Картографічні позначення
Спосіб значків	для зображення об'єктів, що не виражаються в масштабі карти	Різні за формою, розмірами та кольорами. Значки можуть бути геометричними (наприклад, промислові центри), буквеними (місця видобутку корисних копалин) або мати вигляд наочних малюнків (якір як символ морського порту).
Спосіб лінійних знаків	для зображення на карті різних лінійних об'єктів	Лінії, які показують берегову лінію, річки, кордони, дороги, трубопроводи.
Спосіб якісного фону	Для показання поділу території на однакові в якісному відношенні частини	Штрихування та кольори
Спосіб ареалів	для виділення на карті областей поширення однорідних явищ	Площинні картографічні позначення
Спосіб ізоліній	для відображення явищ, які мають суцільний, безперервний і при цьому більш-менш плавний розподіл на земній поверхні	ізолінії
Спосіб знаків руху	зображення на карті різноманітних просторових переміщень	Лінії, відрізки, стрілки
Спосіб картодіаграм	для відображення абсолютних значень кількісних показників на окремих територіях	Різні діаграми
Спосіб картограми	для зображення середньої інтенсивності певного кількісного за своєю характеристикою явища в межах наявних на карті територіальних одиниць	графічні засоби площинного відображення
Спосіб локалізованих діаграм	для карт, що характеризують сезонні і періодичні явища, їх зміну та повторюваність.	графіки, діаграми
Спосіб кількісного фону	для зображення на карті кількісних відмінностей деякого явища, суцільно поширеного на території, що картографується	Штрихування та кольори

Література

1. Ляшенко Д.О. *Картографія з основами топографії: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів.* – К.: Наук. думка, 2008.
2. *Умовні знаки для топографічних планів масштабів 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500.* – К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, 2001.